ALPAIDIS

2023

TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKRING HOEGAARDS ERFGOED VZW
Erfgoed ◆ Geschiedenis ◆ Volkskunde ◆ Biercultuur
Anno LIX nr. 230 1/2023

Driemaandelijks: maart, april, mei 2023
Afgiftekantoor 9550 Herzele ◆ Erkenningsnummer P 802006
◆ *Ver. Uitg. M. DODION, Lelielaan, 34, 3191 Hever*

Lees teksten, bekijk kunstwerken, onderzoek archeologische vondsten, stel statistieken op of tuur door een microscoop. Het maakt niet uit welke disciplinaire aanpak je voorkeur heeft, want alle vakken hebben een verleden, of het nu om wiskunde, biologie, antropologie dan wel kunstgeschiedenis gaat. Bekijk hoe je bent onderwezen, stel vragen over welke verhalen je niet hoort, en waag je buiten je comfortzone op zoek naar minder platgetreden paden. We zijn allemaal verantwoordelijk voor hoe mensen in de toekomst de historische periode zullen interpreteren die wij beleven. Maar eerst moeten we achteromkijken om te beseffen waar we nu staan en de toekomst te scheppen die we willen zien. Deze middeleeuwse vrouwen veranderden de periode die ze doormaakten en lieten echo's van hun leven na die wij eeuwen later kunnen ontdekken. Ieder van ons maakt deel uit van de steeds veranderende gang van de geschiedenis. Het is onze verantwoordelijkheid te bedenken hoe die volgens ons moet worden vastgelegd en herinnerd.

Janina Ramirez, *Femina,*
Een nieuwe geschiedenis van de Middeleeuwen, via de vrouwen die daaruit zijn geschrapt,
Uitgave Prometheus Amsterdam, 2022, p. 338

Editoriaal

Welkom in de Open Archiefkamer 2 april: “Laat foto’s scannen en steek de vlag uit”

Palmzondag 2 april, van 14 tot 18uur, archiefkamer Grand Cru, in het gemeentehuis.

Hoegaards Erfgoed vzw stelt op Palmzondag 2 april, van 14 tot 18uur, de archiefkamer Grand Cru, in het gemeentehuis, open voor bezoek. Iedereen is welkom voor een kennismaking. Uw foto’s worden ter plaatse gescand en gaan nadien weer mee naar huis. Er worden doorlopend delen van fotocollectie en film getoond. Een aantal stambomen zijn ter inzage. Eerder verworven werk van lokale kunstschilders wordt geëxposeerd. Onze vereniging werkt aan een totaal overzicht van alle prentkaarten en vult de series oude overlijdensberichten aan.

Het gemeentebestuur stelde kasten ter beschikking zodat de archieven van het *museum ’t Nieuwhuys en de Confrérie der Vijf Geslachten* in een publieke ruimte kunnen worden veilig gesteld. Die zijn aangevuld met documenten, foto’s, boeken, ... van andere organisaties en inwoners van Hoegaarden. Met dat materiaal worden bijdragen geleverd voor tentoonstellingen, het tijdschrift Alpaidis, facebook en website.

Vrijwilligers zijn er bereikbaar op dinsdagnamiddagen, 15-18uur. Families, eigenaars, studenten, organisaties ... worden er geholpen met hun vragen.

Sinds kort is een op maat gemaakte vlaggenkast beschikbaar om de eerder verzamelde vaandels (Strijdersbond, Matigheidsbond, Liberale Jonge Wacht, Melomanen ...) op te bergen. Vandaar deze speciale oproep aan verenigingen: laat oude vaandels niet verloren gaan. Bij opheffing van een organisatie krijgen de vlaggen en wimpels best een bestemming in publiek bezit (eventueel met bruikleenovereenkomst). Het ware mooi om de open dag af te kunnen sluiten met waardevolle aanwinsten uit het verleden. Voor nuttig gebruik in de toekomst.

Wie ‘Hougardia’ uitspreekt of naar de ‘Grote Brouwerijen van Hoegaarden’ refereert komt terecht bij de familietak Loriers die Outgaarden en Meldert verbindt met Hoegaarden.[1]

Maurice Dodion en Wasily Pedjko

De ouders van de Loriers-brouwers/jeneverstokers van Hoegaarden waren:
Jean-Joseph Loriers (Walswezeren 17.02.1747-Wommersom 15.12.1815), landbouwer
x Outgaarden 29.07.1787 Marie Anne Snyders/Sneyders/Snijders (Outgaarden 29.07.1766- ZL/Outg. 09.05.1827)
Woonden in de hoeve *Beyns*/Beens onder Wommersom aan de grens met Hakendover.

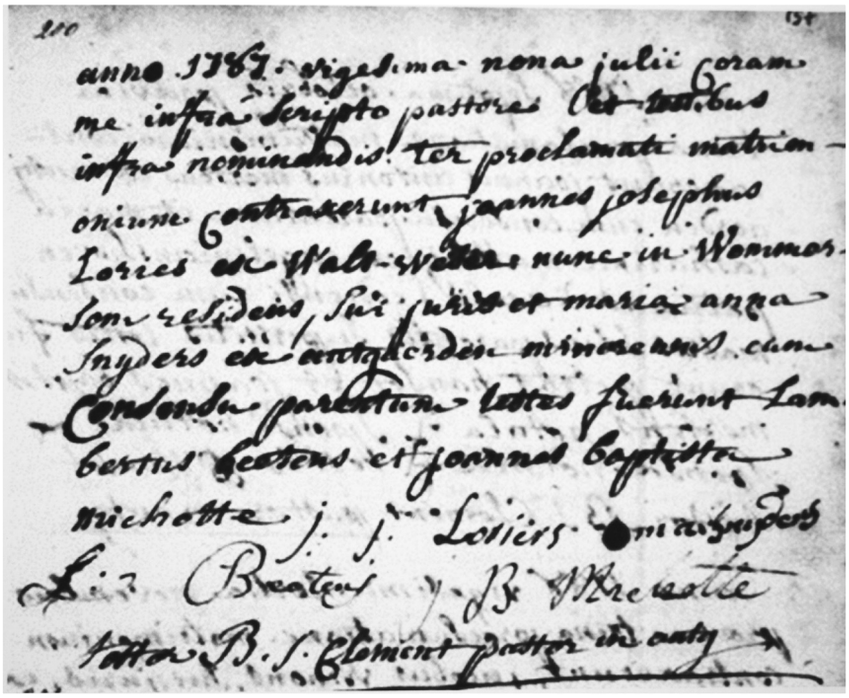

(Parochieregister Outgaarden, Huwelijken)

‘Anno 1787 vigesima nona julii coram me infra scripto pastore et testibus infra nominandis ter proclamati matrimonium contraxerunt Joannes Josephus Lories (sic) ex Wals-Weser nunc in Wommersom residens, sui juris et Maria Anna Snijders ex Autgaerden minorennis cum consensu parentum testes fuerunt Lambertus Beetens et Joannes Baptista Michotte.’

Op 29 juli 1787 zijn ten overstaan van mij de hieronder genoemde pastoor en voor de onderaan genoemde getuigen en na het afkondigen van de drie roepen Joannes Josephus Lories (sic) uit Walswezeren/Wezeren, nu wonend in Wommersom, onafhankelijk[2] en Maria Anna Snijders minderjarig -maar met toestemming van haar ouders- in het huwelijk getreden; getuigen waren Lambertus Beetens en Joannes Baptista Michotte.

Volgen de handtekeningen van: J.J. Loriers, M.A. Snijders, L. Beetens, J.B. Michotte en de pastoor B.J. Clement.

---

[1] Vervolg van artikel met dezelfde titel in vorig nummer 229 van Alpaidis
[2] Sui juris = onafhankelijk (om zonder toestemming van de ouders te mogen trouwen).

Zij kregen acht kinderen die allemaal geboren zijn onder Wommersom in de hoeve Beyns/Beens en waarvan twee zonen, Charles Emanuel en Philippe Jacques, Hoegaarden hebben gevonden in de 19e eeuw om te brouwen en alcohol te stoken.

1. Jean-Baptiste (1788-Outg. 07.08.1853), landbouwer in Outgaarden, bleef ongehuwd.
2. Jean Henri (1789-1870), dokter wonend in Tienen, bleef ongehuwd.
3. Constant (1792-Wezemaal 1851[3]), brouwer, handelaar in Tienen, kerkmeester
   x Tienen 1832 M. A. Servaes (Tienen 1803-1881), d. voormalig notaris Guillaume Servaes.
4. Marie Catherine 'Trinette' (1794-Ezemaal 1862)
   x Wommersom 1813 Charles Persoons (Neerheylissem 1793), lb. en burgemeester Ezemaal.
5. Charles Emmanuel Loriers (1798-Hoeg. 09.05.1881), landbouwer en jeneverstoker, eigenaar, woonde in de Cruysblockhoeve. Hij was ook schepen. **ZIE LAGER**
   x Hoeg. 03.08.1836 Anne Marie Nijs (Hoeg. 01.04.1811-12.01.1843), d. Servaes en Catherine Van Nerum.
   5.1. Marie Emilie Loriers (Hoeg. 06.02.1837-26.09.1869).
   x Hoeg. 09.09.1863 Nijs Napoleon (Hoeg. 27.04.1827-Schaarbeek na 1893), graanhandelaar, eigenaar
   z. Bernard Nijs (+1862) en Marie Elisabeth Falla, landbouwers
   5.1.1.Servais Norbert Arcade Nijs (Hoeg. 31.07.1866-24.09.1893), kandidaat notaris, ongehuwd.
   5.2. Jean-Baptiste Loriers (Hoeg. 20.12.1838-06.04.1843), overleed op 5-jarige leeftijd
   5.3. Alexander Loriers (Hoeg. 05.11.1840-08.09.1908), landbouwer, eigenaar
   x Tienen 22.02.1866 Léonie Dewaelheyns (T. 04.04.1839-Hoeg. 10.04.1918), nicht,
   d. van Charles-Gérard Dewaelheyns, landbouwer en Jeanne-Bénédicte Loriers.
6. Philippe Jacques Loriers (1799-ZL/Outg. 01.03.1885), brouwer, eigenaar, burgemeester van Zétrud-Lumay 1850-1871, waaronder ook Outgaarden ressorteerde van 1810 tot 1922. **Stichter van de Grote Brouwerijen van Hoegaarden. ZIE LAGER**
   x ZL 10.01.1846 Virginie Vandenschilde (ZL/Outg. 10.12.1819-15.01.1898).
   6.1. Philibert Loriers (ZL/Outg. 26.11.1846-T. 17.10.1891), brouwer-industrieel, **volgens de familietraditie was hij de eerste om bier op flessen te trekken, woonde in Overlaar; ZIE LAGER**
   x Tienen 21.04.1877 Marie Gerardine Nahon (T. 16.04.1852 -1893)
   na zijn overlijden werd minister Schollaert voogd over zijn negen kinderen.
   6.2. Théophile Loriers (ZL/Outg. 23.11.1848-T. 25.05.1897[4]), ongehuwd, landbouwer en brouwer.
   6.3. Achille Loriers (ZL/Outg. 08.03.1851-19.07.1907), bleef ongehuwd, landbouwer
   6.4. Gustave Loriers, ZIE LAGER
   6.5. Jacques Loriers (ZL/Outg. 26.07.1856-Neerheylissem 11.11.1922), landbouwer, rentenier
   x Neerheylissem 19.06.1889 Victorine Van Orlé (Neerh. 19.10.1853-25.05.1893)
   xx Neerheylissem 25.04.1895 Emérentine Van Orlé (Neerh. 18.03.1847-15.06.1897
   6.6. Sabine Loriers (ZL/Outg. 19.04.1860-T. 02.04.1948)
   x ZL 14.05.1884 Augustin Nicolas (St.-Léger 01.01.1858-T. 02.05.1886), dokter in de geneeskunde.
   xx Tienen 02.06.1887 Florimond Gregoire (Meldert 24.05.1862-T. 03.01.1936), ijzerhandel
7. Philippe Jacques (01.03.1803-ZL/Outg. 24.12.1879), bleef ongehuwd.
8. Jeanne (1806-Tienen 1853)
   x ZL/Outg. 26.07.1837 met Charles De Waelheyns/Dewalhens (T. 1807-1897), landbouwer in Grimde. Hun dochter Léonie Dewaelheyns trouwde met Alexander Loriers (Hoeg. 05.11.1840-08.09.1908), zie hoger onder 5.3.

---

[3] Overleed er om 3 uur in de namiddag in de weide *'het broeck'* gelegen in Ezemaal.
[4] Overleed in het huis van Florimond Gregoire.

De brouwerijen en het bier in de 19e eeuw.[5]

De 19e eeuw was de gouden eeuw van de bierindustrie in België, en toen was de gouden eeuw van de Hoegaardse brouwindustrie, de 18e eeuw, al voorbij.
De eerste vormen van schaalvergroting en concentratie kwamen voor in de Belgische brouwwereld. Een grote plaatselijke brouwerij verdrong meestal een aantal kleinere brouwerijen.
Na 1860 bleef het aantal brouwerijen dalen, hoewel de productie per brouwerij toenam.
De schaal van de brouwerijen ging langzamerhand de gemeente en weldra zelfs de provincie overstijgen.
Op het einde van de eeuw zal het aantal brouwerijen terug toenemen (in 1869 waren er 2535 brouwerijen en in 1898 waren er 3148). Dit was te danken aan de toename van de bevolking, de verbeterde levensomstandigheden, de snelle technische en wetenschappelijke vooruitgang met biologische stabiliteit en verbeterde kwaliteit van het bier als resultaat.
Ook een veranderde wetgeving kwam na 1860 ten goede aan Naamloze Vennootschappen die begonnen op te komen vanaf 1850.
Maar de overgrote meerderheid van de brouwerijen in de 19e eeuw waren en bleven familiebedrijven. Slechts een aantal bedrijven in de steden bezaten de organisatievorm van een Naamloze Vennootschap.
Einde 19e eeuw deed het lage gisting bier zijn intrede in België.
Vanaf het einde van de 19e eeuw kwam er ook een splitsing van de bedrijfsactiviteiten. Zo kwamen bijvoorbeeld de zelfstandige mouterijen op.
België nam ook op mondiaal niveau een belangrijke plaats in betreffende de bierconsumptie en op vlak van de export. Het nam met 169,2 liter per hoofd van de bevolking de tweede plaats in na Beieren. Tussen de meest gedronken bieren stond ook het witbier uit Hoegaarden vermeld.[6]

[5] Katrien Verwinnen, *B(r)ouwhistorisch en vergelijkend onderzoek naar brouwerij Loriers te Hoegaarden*, Hogeschool Antwerpen, 3 delen, 2007
[6] A. Perrier-Robert en C. Fontaine, *België door het bier, Het bier door België,* Esch-sur-Alzette, Uitgeverij Schotgem, 1996.

Charles Emanuel Loriers (1798-Hoeg. 09.05.1881).

Hij was landbouwer, brouwer en jeneverstoker en woonde eerst in de Cruysblockhoeve.
Hij was ook schepen en medestichter van de harmonie.

In oktober 1860 kwamen er drie nieuwe leden in de gemeenteraad van Hoegaarden: Brouwer en jeneverstoker Charles Emanuel Loriers, zakenman Henri Vandertaelen uit de Tiensestraat (oude rusthuis) en dokter Jean Baptist Van Nerum uit de Vroentestraat.[7]
Deze drie raadsleden hadden eenzelfde doel, namelijk een muziekmaatschappij schenken aan Hoegaarden. Op de raadszitting van 14 november 1860 legde Dr. Van Nerum met grote geestdrift zijn plan uit en drukte op het feit dat Hoegaarden, net zo goed als Tienen een muziekharmonie waardig was. Burgemeester Putzeys schonk zijn goedkeuring, het voorstel werd aanvaard en dadelijk werd de hoge toelage van 2000 fr. bestemd voor de aankoop van de nodige instrumenten goedgekeurd.
Op 14 november 1860 had de stichtingsvergadering plaats in *''t Nieuwhuys'.*
Burgemeester Putzeys en Dr. Van Nerum werden tot voorzitter en ondervoorzitter verkozen. De muziekmaatschappij kreeg de benaming *'Société de Musique des Mélomanes de la Grande Ghète'* , met als vergaderlokaal *''t Nieuwhuys'* en als oefenlokaal *''t Cleyn Paradis'* in de Knorrestraat/Pastorijstraat. Tot harmoniebestuurder werd apotheker Moisard uit Tienen verkozen, die toen reeds de *'Société des Beaux Arts'* in Tienen dirigeerde. September-kermis 1861 was de spiksplinternieuwe harmonie startklaar en trok onder grote volkstoeloop voor de eerste maal door de gemeente.
Op 23 februari 1862 schonken de families Vandertaelen en Van Nerum een prachtig vaandel aan de harmonie. Amper drie jaar leefde de jonge muziekvereniging in vrede, maar dat is een verhaal apart.

[7] De woonsten van deze drie gemeenteraadsleden staan er nog!

La vieillesse est une couronne d'honneur, lorsqu'elle se trouve dans la voie de la justice. Prov. XVI. 31.

PRIEZ POUR LE REPOS DE L'AME

de Monsieur

CHARLES-EMMANUEL LORIERS,

veuf de Dame

Anne-Marie Nys,

né à Wommersom et pieusement décédé à Hougaerde le 9 Mai 1881, à l'âge de 84 ans, muni des secours de la religion.

Le service funèbre, suivi de l'enterrement, sera célébré dans l'église paroissiale de Hougaerde, Jeudi 12 Mai, à 10 heures ; les vigiles à 9 1/2 heures.

Un deuxième service de la part de la confrérie des âmes aura lieu Vendredi 13 Mai, à 7 1/2 heures.

Un troisième service, de la part de la confrérie de l'Immaculée Conception, Samedi 14 Mai, à la même heure ; tous deux dans la même église.

Les trentaines se diront les jours suivants, à 6 h.

Elle est douce, sainte et salutaire la pensée de prier pour les morts, afin qu'ils soient délivrés de tous leurs péchés. 2 Mach. C. 12. V. 46.

Notre séparation ne sera pas longue, car nous nous reverons bientôt au ciel. St. Louis de Gonz.

La mort est préferable à une vie pleine d'amertume et le repos éternel à une langueur persévérante. Eccl. C. 30. V. 17.

O doux Jésus, donnez-lui le repos éternel.

R. I. P.

Tirlemont. — Imp. L. Geerts.

Op 3 augustus 1836 trouwde hij in Hoegaarden met Anne Marie Nijs (Hoeg. 01.04.1811-12.01.1843), dochter van Servaes Nijs en Catherine Van Nerum.

Hun drie kinderen waren:

-**Marie Emilie Loriers** (Hoeg. 06.02.1837-26.09.1869).
x Hoeg. 09.09.1863 Nijs Napoleon (Hoeg. 27.04.1827), graanhandelaar, eigenaar,
zoon van Bernard Nijs (+1862) en Marie Elisabeth Falla, landbouwers; hadden een zoon Servais Norbert Arcade Nijs (Hoeg. 31.07.1866-1893).
-**Jean-Baptiste Loriers** (Hoeg. 20.12.1838-06.04.1843), overleed op 5-jarige leeftijd.
-**Alexander Loriers** (Hoeg. 05.11.1840-08.09.1908), landbouwer, eigenaar
x Tienen 22.02.1866 Léonie Dewaelheyns (T. 04.04.1839-Hoeg. 10.04.1918), nicht,
d. van Charles-Gérard Dewaelheyns, landbouwer en Jeanne-Bénédicte Loriers, zie hoger.

In de *Cruysblockhoeve* stookte hij alcohol, naderhand zal hij in het *'Withuis'* bier brouwen en er ook een alcoholstokerij installeren.

Atlas des communications vicinales de la commune de Hougaerde, 1844

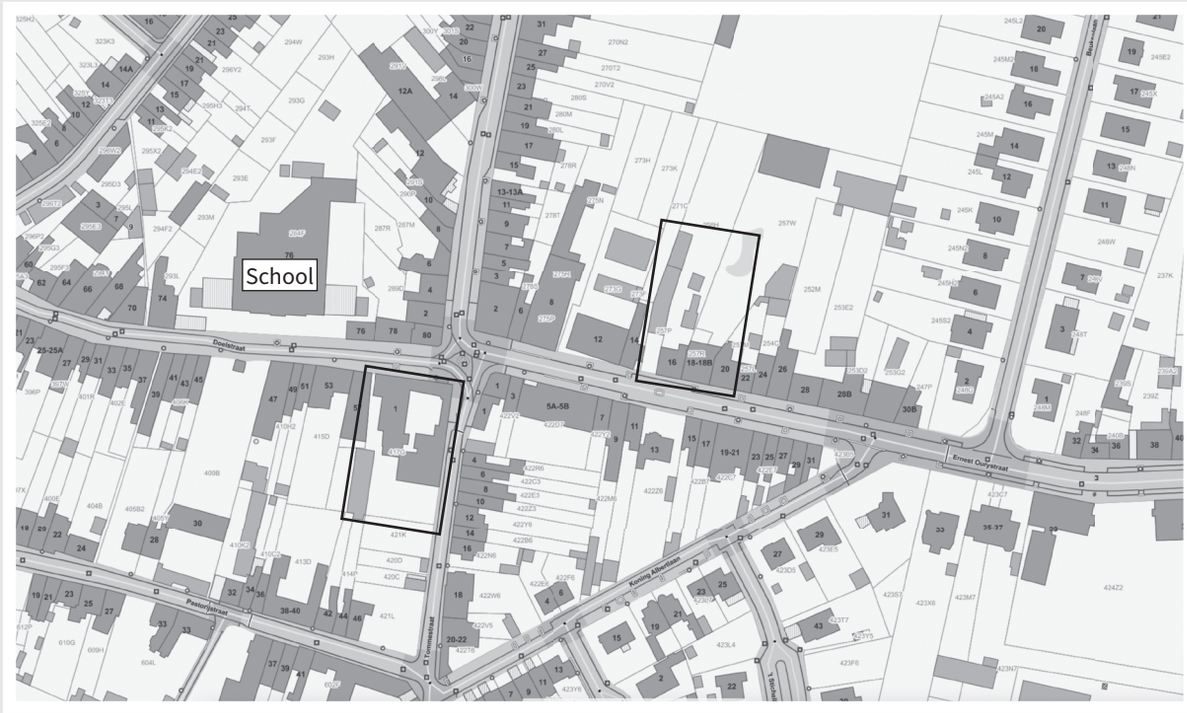

kadasterplan, 2023

Het Withuis werd een aantal keren verbouwd, het is geen vierkantshoeve meer, alleen de gevel is nog min of meer intact

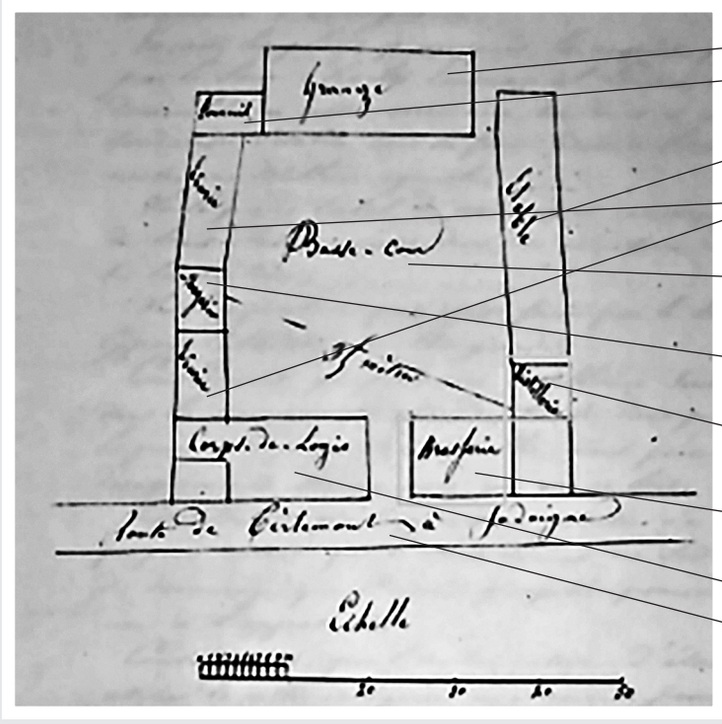

Aanvraag Charles Loriers tot inrichten van jeneverstokerij en winkel, 1866-69.

Het Withuis op de toenmalige Rue de Tirlemont à Jodoigne, de huidige Ernest Ourystraat omvatte de volgende percelen: Hoegaarden, 1ste afdeling, sectie D, 256 (brouwerij) / 257a (huis) / 258 (hof). Bij de opstelling van het primitief kadasterplan en de Popp kaart was Van Nerum de eigenaar van deze hoeve, hierna erfde zijn vrouw Anna Maria Vanautgaerden als weduwe de percelen.[8]
Perceelnummers 256 en 257 werden in 1859 samen gebracht tot één perceel. In 1872 zal Carolus of Charles-Emanuel Loriers in deze landbouwgebouwen een stokerij installeren. Deze hoeve was het voormalige *Withuis* en staat in 1876 in Wauters beschreven als *'la maison blanche, ferme et distillerie de M. Charles-Emmanuel Loriers'.* Deze hoeve is tijdens de jaren verschillende malen herbouwd geweest en is vandaag de dag geen vierkantshoeve meer. Enkel de gevel heeft nog deels haar oorspronkelijk volume bewaard, maar is sterk aangepast.
In het Provinciearchief van Vlaams-Brabant in het Archief van de hinderlijke, gevaarlijke en ongezonde bedrijven, is er in het dossier van Brouwerij Loriers ook een aanvraag uit 1866 van Charles Emmanuel Loriers om hier op deze hoeve een winkel en stokerij in te richten. In 1869 zal hij deze aanvraag opnieuw moeten indienen, omdat hij de vorige vergunning niet benut had en deze vervallen was. In de aanvraag van 1866 staat dat de stokerij moest verwezenlijkt zijn binnen het jaar, daarna is bleef de vergunning geldig voor dertig jaar. In het dossier staat ook de bouw van een schoorsteen beschreven (2m) en de aanvraag voor de volgende machines: drie *'cuves à maturation et a fermentation', een alambiek* (distilleerkolf) om te distilleren en drie *citernes.* Loriers verwachtte om jaarlijks 25 tot 30 duizend liter jenever te stoken. Er is ook een bijgevoegd plan van de hoeve van Loriers, waarop de interne organisatie zichtbaar is. Op dit plan is de ligging van de stokerij zichtbaar, ook de *'brasserie'* of brouwerij aan de straatkant is mooi te zien.

[8] Wordt uitgebreid besproken in de jaargang 2023 van Familieschoon.

Philippe Jacques Loriers (1799-ZL/Outg. 01.03.1885)

De stichter van de 'Grote Brouwerijen van Hoegaarden', broer van Charles-Emanuel

De stichter van de *'Grote Brouwerijen van Hoegaarden'* was Philippe Jacques Loriers (1799-ZL/Outg. 01.03.1885). Hij was het zesde kind van Jean Joseph Loriers en Marie Anne Snijders van Outgaarden. Hij was brouwer, alcoholstoker en ook eigenaar van *de molen van Bellekom* en burgemeester van Zétrud-Lumay[9] van 1850 tot 1871. Hij woonde in Outgaarden.
Hij trouwde op 10 januari 1846 in Zétrud-Lumay op het gemeentehuis en één dag later[10] in de parochiekerk van Outgaarden met Virginie Vandenschilde/Vanderschilde (ZL/Outg. 10.12.1819-15.01.1898)[11].

Virginie Vandenschilde was dochter van Thomas Vandenschilde uit Goetsenhoven en Maria Catherine Van Herbergen, weduwe van Joannes Wery. Drie kinderen: Thomas (1814-1843), Virginie en Josepha (1819-1845), religieuze in Champion.

Philippe Jacques Loriers begon in 1832 te brouwen als huurbrouwer bij landbouwer-brouwer Servaes Dotremont *'den Duc'* op de Vroente (hoek Vroente-Tiensestraat).

409a = brouwerij hoeve 'Den Duc'

(Popp kadasterkaart, ca. 1860)

Nu appartementen

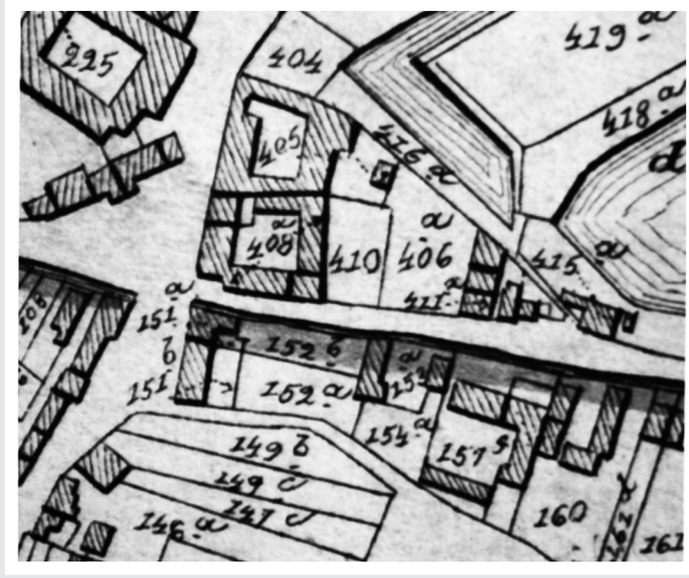

langs 151, 152, 153, … loopt de nog open Beek
X = kruispunt Stoopkensstraat/Vroente met de Tiensestraat.

Vanaf 1837 had hij zijn eigen brouwerij, de verdwenen *'Brasserie St.-Arnold'* in de Stoopkensstraat.[12]
Zoon Gustave (Outg. 1853-Hoeg. 1915) hielp daar in de brouwerij brouwen en alcohol stoken en de oudste zoon Philibert (Outg. 1846-Tienen 1891) was ook molenaar in de molen van Bellekom.

---

[9] waaronder ook Outgaarden ressorteerde van 1810 tot 1922.
[10] Op 11 januari met als getuigen twee Hoegaardiers: Eugène Dumon (sic) en Alexander Adams.
[11] Vandenschilde in geboorteakte en huwelijksakte op het gemeentehuis van Zétrud-Lumay en Vanderschilde in de parochieregisters van Outgaarden; in de parochieregisters van Goetsenhoven vinden we 'Vandenschilde(n)' terug en alleen maar vroeg in de 17e eeuw de schrijfwijze 'Vanderschilde'.
[12] De blikslager César Guelluy kocht later dat pand van Achille Loriers, een zoon van Philippe Jacques.

St.-Arnold lag kort bij de Neskensstraat op de Stoopkensstraat (Popp kaart)

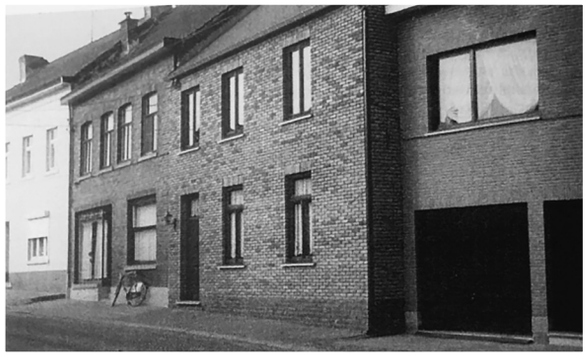

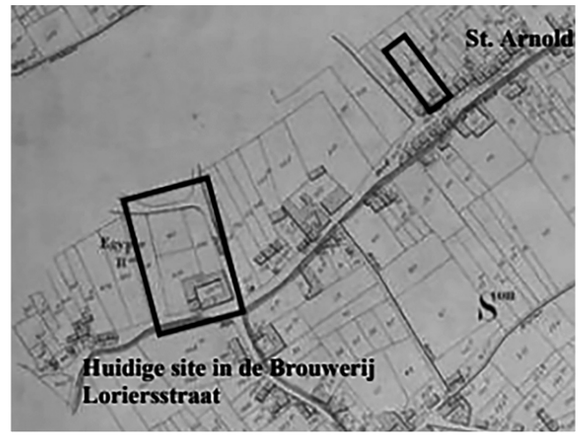

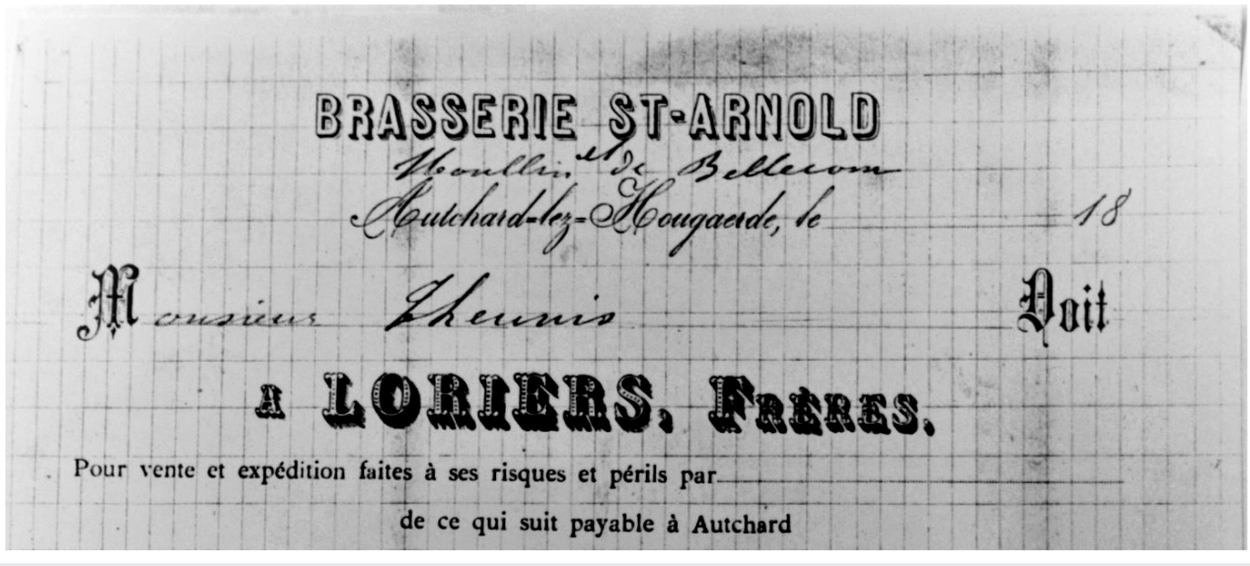

BRASSERIE ST-ARNOLD
Moullin de Bellecom
Autchard-lez-Hougaerde, le 18
Monsieur Thomis Doit
A LORIERS, FRÈRES.
Pour vente et expédition faites à ses risques et périls par
de ce qui suit payable à Autchard

Factuur 'Brasserie St.-Arnold et Moullin (sic) de Bellecom'
Autchard-lez-Hougaerde
Loriers, Frères

De oudste zoon en eerste kind van Philippe Jacques was Philibert Loriers (ZL/Outg. 26.11.1846-Tienen 17.10.1891, hij was ingeschreven als brouwer-industrieel. Volgens de familietraditie was hij in België de eerste om bier op flessen te trekken.
Vanaf 1872 woon hij in Hoegaarden op de molen van Bellekom in Overlaar.
Op 21 april 1877 huwt hij in Tienen met Marie Gerardine Nahon (T. 16.04.1852-1893) en het koppel krijgt 9 kinderen. Minister Schollaert werd aangesteld als voogd na het overlijden van Philibert.

Hun kinderen:
- Paul Loriers (T. 1878-Brussel 1931) x Rosa Mombaerts, industrieel/handelaar (?)
- Pauline Loriers (T. 1879-Brussel 1949) x Jules Nitelet, handelaars.
- Marie Loriers (T. 1880-1882).
- Berthe Loriers (T. 1881-1882).
- Leon Loriers (T. 1883-1887).
- Marie Loriers (T. 1884), vertrok naar Molenbeek in 1910.
- Berthe Loriers (T. 1885-Brussel 1952) x Antoine Philippe, kinderloos.
- Hélène Loriers (T. 1887-Brussel 19974) x Fernand Schmidt, kinderloos.
- Leon Loriers (T. 1890-Ukkel 1981) x Rosa Fauchon, kinderloos.

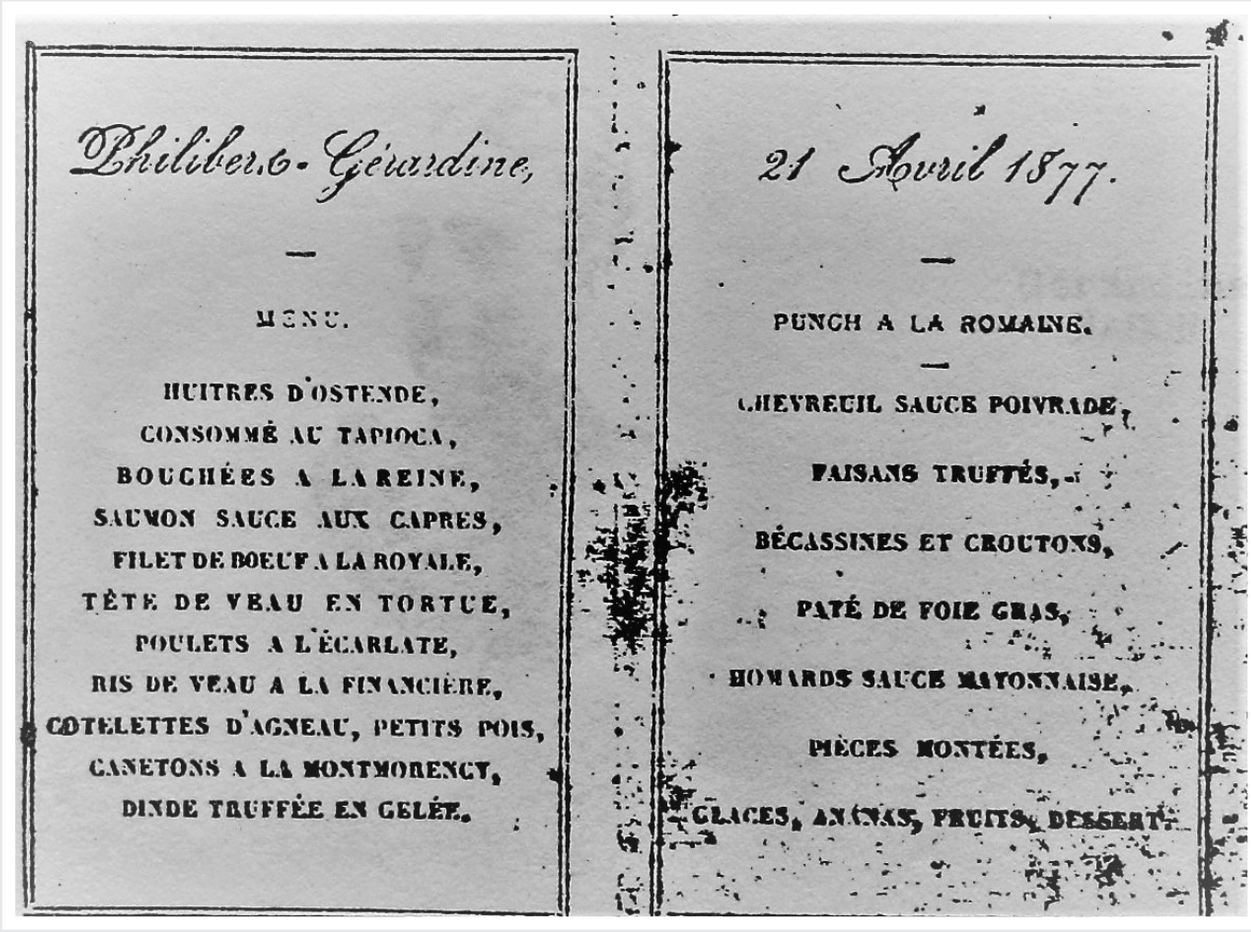

Philibert - Gérardine,

—

MENU.

HUITRES D'OSTENDE,
CONSOMMÉ AU TAPIOCA,
BOUCHÉES A LA REINE,
SAUMON SAUCE AUX CAPRES,
FILET DE BOEUF A LA ROYALE,
TÊTE DE VEAU EN TORTUE,
POULETS A L'ÉCARLATE,
RIS DE VEAU A LA FINANCIÈRE,
CÔTELETTES D'AGNEAU, PETITS POIS,
CANETONS A LA MONTMORENCY,
DINDE TRUFFÉE EN GELÉE.

21 Avril 1877.

—

PUNCH A LA ROMAINE.

—

CHEVREUIL SAUCE POIVRADE,
FAISANS TRUFFÉS,
BÉCASSINES ET CROUTONS,
PATÉ DE FOIE GRAS,
HOMARDS SAUCE MAYONNAISE,
PIÈCES MONTÉES,
GLACES, ANANAS, FRUITS, DESSERT.

Huwelijksmenu van Philibert en Gérardine: 21.04.1877.

Oostendse oesters, heldere bouillon met tapioca, koninginnenhapjes, zalm, rosbief, kalfskop, kip, zwezerik, schapenkoteletjes, eend en gans;

En alvorens aan het tweede deel van het feestmaal te beginnen werd er een pauze ingelast onder het genieten van een heerlijke punch (om het eerste deel van het feestmaal te laten zakken!)

Het tweede deel van de menu bestond dan naast nog vijf vlees/visgerechten: ree, fazant, watersnippen, ganzenlever en kreeft, uit gebak, ijs, verse ananas, fruitsla en andere desserten.

De wijnkaart hebben we niet gezien, maar afgaande op zo een variatie aan vlees- en visgerechten zal het een indrukwekkende lijst zijn geweest van uitgelezen domeinen en jaartallen!

(wordt vervolgd)

De Franstalige straatnaamborden van Outgaarden in de hal van het gemeentehuis. Wisselvitrine – maart 2023.

(Raymond Billen)

Echo uit 1952: Over de Rue au Lait, au Beurre en andere zuivelproducten.
Pas in 1952 werden de eentalig Franse straatnaamborden in Outgaarden van de gevels verwijderd.
Het verhaal verscheen in 1985 in *Het Nieuwsblad.* René Flawinne had de borden verzameld. Hij spreidde ze tentoon op zijn gazon: Rue du Grand Pont, Rue du Lait, Rue de Paenhuysbeek, Rue des Hussards ... De verzamelaar had de 24 borden dertig jaar eerder ontdekt in de grond. Ze waren als afboordsel van een tuinpad gebruikt door de toenmalige gemeentewerkman (de enige van Outgaarden indertijd), Juul Jaubin.

Flawinne vertelde begin augustus 1985: *"Ik was aan het werk in die tuin en dat boordsel zat in de weg. Toen de platen uit de grond kwamen bleken het straatnaamborden te zijn, allemaal in email en in goede staat. Een aantal is beschadigd. Ik weet hoe. De gasten mikten er dagelijks met stenen naar, om de lak te doen afspringen. Eén bord is intact, 'Rue de l' Ecole des garçons'. Onder het oog van de meester durfde niemand te gooien."*
In 1921 werd Outgaarden een zelfstandige gemeente, los van Zittert-Lummen (Zétrud-Lumay). In Lummen was de graaf de Limburg Stirum burgemeester. In Outgaarden werd hij opgevolgd door Vandermolen. Volgens Flawinne was die evenzeer Franstalig, van huize uit. Hij neemt dus aan dat de Franse borden in die tijd zijn blijven staan, deels in het Nederlands overschilderd. Gemeentewerkman Juul Jaubin, die nam dat niet en heeft de borden verwijderd. Daarom noemde Flawinne de werkman *'Borms'*, naar de Vlaams-nationalistische politicus (1878-1946) die erom nationaal bekend stond om her en der aan de taalgrens borden te overschilderen. (1)

In 1929 schreef Maurice Maes (uit Lummen, nadien prefect van het atheneum in Diest) aan de KU Leuven een verhandeling over de *Toponomie van Autgaarden* (en apart ook over Zittert-Lummen). Hij vernoemt de straatnamen in het Frans en vanaf 1929 in het Nederlands. Pastoor August Diels schreef een *Bijdrage tot de Geschiedenis van Outgaarden.* Deze tekst werd heruitgegeven, voorzien van een inleiding, door Maurice Dodion in 1965. Deze laatste is raadpleegbaar in archief Grand Cru (Hoegaards Erfgoed vzw). Dr. Paul Kempeneers bracht een eerste plaatsnaamstudie uit op grote oplage in 2017: *Outgaarden, plaatsnamen en hun geschiedenis.* (2)

Flor Grammens op stap als *'het gramme schilderke'.* In januari 1937 begon Grammens aan zijn herhaaldelijk aangekondigde 'zuiveringsactie'; in Edingen en omgeving overschilderde hij onwettige Franstalige straatnaamborden. Hij liet zich voortdurend verbaliseren of zelfs opsluiten. Zijn actie kreeg na enige tijd geweldige weerklank, in het bijzonder onder de Leuvense studenten.[13]

De verzameling Flawinne is nadien bewaard door Jan Degeest, en later door vader Romain Degeest. Hij stelt (maart 2023) enkele mooie exemplaren ter beschikking voor de wisselvitrine in de hal van het gemeentehuis. Op het email zijn, bij nader toezicht, nog sporen zichtbaar van de overschildering. Er stond dus ooit "Boter Beurre", de tekst "Rue au" was overschilderd. Het email is echter duurzamer gebleken dan de verf.

(1) Raymond Billen, *Dertig jaar geleden: in de grond is Outgaarden Franstalig,* Het Nieuwsblad online, 2015; die schilder was niet August Borms maar wel Flor Grammens (1899-1985).
(2) Paul Kempeneers, *Outgaarden, plaatsnamen en hun geschiedenis,* 2017, in eigen beheer

[13] *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging,* Uitgeverij Lannoo, 1998, deel 3, p. 1349

De dorpswacht van Hoegaarden (16de eeuw)[14]

Maurice Dodion en Paul Vanduynhoven

**Vooraleer verder te gaan met dorpswacht en hun bewapening:
de slag aan de Gete (20 oktober 1568).**

De afscheidingsoorlog van de noordelijke Nederlanden of 'Tachtigjarige Oorlog' (1568-1648)
De **Tachtigjarige Oorlog** was een strijd in de Nederlanden die in 1568 begon en eindigde in 1648. De oorlog woedde in een van de rijkste Europese gebieden, de Habsburgse of Spaanse Nederlanden en richtte zich tegen een wereldmacht: het Spaanse Rijk onder leiding van koning Filips II, landsheer der Nederlanden, en zijn opvolgers Filips III en Filips IV. De eerste fase van de oorlog kan gekarakteriseerd worden als een opstand, een burgeroorlog, en staat bekend als de Nederlandse Opstand. Vanaf 1588, na 20 jaar, veranderde het karakter in een geregelde oorlog. Aanvankelijk trokken de Lage Landen of de Zeventien Provinciën gezamenlijk op tegen de Spaanse overheerser. Na 1576 groeiden de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden uit elkaar, doordat de Reformatie zich in het noorden beter wist te handhaven dan in het zuidelijke deel. De opmars vanuit het zuiden van het leger van de koning, het *'Spaanse leger',* leidde in 1585 tot de Val van Antwerpen die de scheiding van noord en zuid markeerde. Na Antwerpen zette het Spaanse leger door tot het grote delen van de in 1588 gevormde Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden in handen had. Rond 1590 keerde het tij ten gunste van de Republiek en kwamen het noorden en oosten terug in Staatse handen. In 1609 werd een wapenstilstand gesloten, het Twaalfjarig Bestand, hoewel de oorlog indirect werd voortgezet als Dertigjarige Oorlog in Duitsland. Na het hervatten speelde de oorlog zich voornamelijk af in het zuiden van de Republiek. Moegestreden tekenden de strijdende partijen in 1648 de Vrede van Münster.[15]

Startpunt van de opstand was de slag bij Heiligerlee (23.05.1668). Voor de goede verstandhouding: de hertog van Alva was al sinds augustus 1567 in Brussel aangekomen in opdracht van koning Filips II om hier alle opstand in de kiem te smoren. De landvoogdes Margareta van Parma kon alleen maar uitvoeren wat Filips vanuit zijn paleis in Spanje besliste.
De prins Willem van Oranje wilde in gewapend verzet komen omdat hij geloofde in godsdienstvrijheid voor de Nederlanders en op persoonlijk vlak omdat zijn eer als hoge edelman was aangetast. Hij bedacht een risicovol plan waarmee hij de Nederlanden met hulp van andere edellieden in 1568 vanuit drie kanten binnenviel, Oranjes eerste invasie. In het noorden resulteerde dit in een overwinning met de Slag bij Heiligerlee (23.05.1568), maar daarna in een verpletterende nederlaag bij Jemmingen (21.07.1568). In het zuiden was het leger van de Franse protestanten, de hugenoten al voortijdig verslagen en in het midden verloren de opstandelingen de Slag bij Dalheim (25.04.1568).
Ondanks de nederlagen besloot Oranje toch met een omvangrijk leger Brabant binnen te vallen, maar doordat Alva een confrontatie meed, moest Oranjes leger door geldgebrek ontbonden worden. De inval was een mislukking geworden. Oranjes financiën waren uitgeput en de gehoopte volksopstand bleef uit.

De strijdende partijen:
De opstand (1568-1588): de Nederlandse opstandelingen en Engeland (vanaf 1585) tegen het Spaanse Rijk;
De geregelde oorlog: De Republiek, Engeland (1585-1604 en 1625-1630) en Frankrijk (1596-1598 en 1635-1648)

[14] Vervolg van Alpaidis 229 (4/2022)
[15] Wikipedia onder Tachtigjarige oorlog en onder Slag aan de Gete·

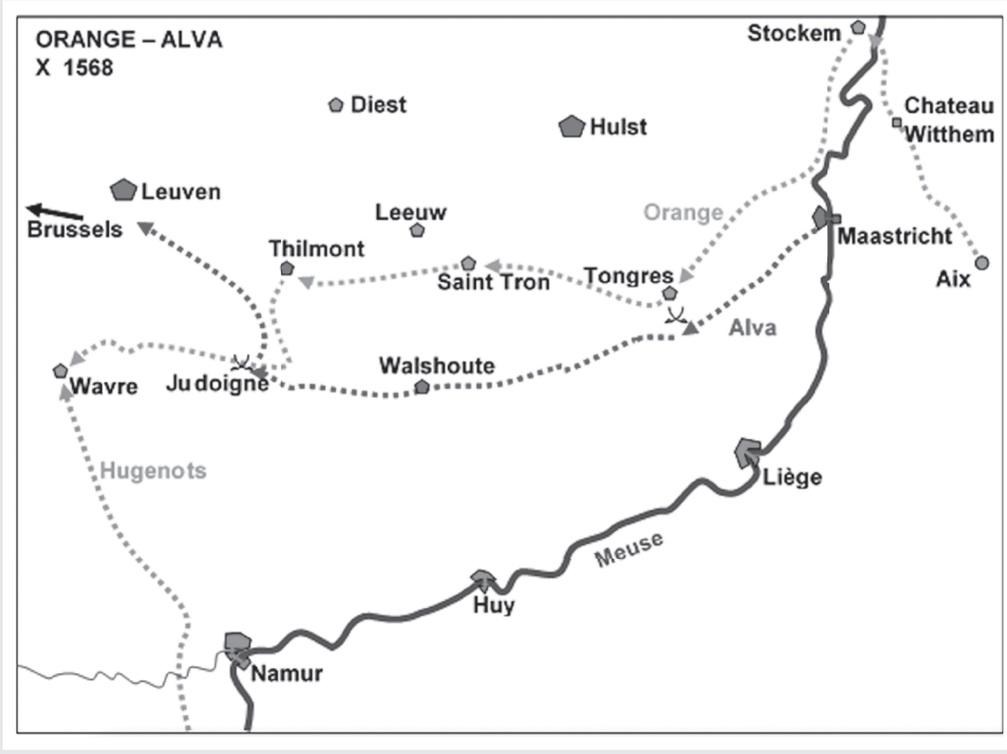

Kaart van de veldtochten van Oranje en Alva in oktober 1568

Het verloop van de strijd

Willem van Oranje viel met 28.000 soldaten de Nederlanden binnen en na de Maas bij Stokkem te zijn overgestoken vermeed hij een slag op het Lanakerveld met de Spaanse hertog van Alva. Oranje stootte door Brabant, nadat Sint-Truiden de poorten voor hem had geopend. Toch werd de abdij van Sint-Trudo verwoest. Alva liet de stad Tienen extra beschermen, wegens haar strategische ligging op de weg naar Brussel. Het garnizoen van Zoutleeuw werd ingezet om Tienen te ontzetten - en bleef onbeschermd achter.

Willem van Oranje wilde zijn troepen verenigen met dat van de Franse Hugenoten, in Waver, en moest de Grote Gete oversteken - een kleine rivier, maar met steile oevers. Hij liet de oversteek beschermen door een sterke achterhoede. In de buurt van Goetsenhoven bij Hoegaarden en Geldenaken (Jodoigne) kwam het tot een veldslag met het Leger van Vlaanderen onder leiding van Alva. De regeringstroepen beschikten slechts over 3/4 van het aantal manschappen dat Oranje bezat, maar ze waren veel beter geoefend. Alva vernietigde Oranjes achterhoede, waarna de rest van het prinselijke huurleger op de vlucht werd gedreven, de Kleine Gete over, door Art van Mérode, grootmeier van Luik, en eigenaar van het kasteel in Goetsenhoven, dat *"bequam was om princen te logeren".* Goetsenhoven werd nog door Willem verwoest - en de achtervolgende troepen van Alva deden het nog eens over. Er sneuvelden aan opstandige zijde zo'n 3000 soldaten, waaronder Anton van Bombergen, de graaf van Hoogstraten en Gérard de Marbais - aan Willems zijde stonden opvallend veel Waalse en Loonse edelen -, terwijl de koninklijke zijde slechts 20 man verloor.

Oranje werd hierdoor gedwongen de Nederlanden te ontvluchten en zich terug te trekken naar Dillenburg in Nassau - na een vergeefse belegering van Luik en plunderingen in het ommeland. Alva strafte Zoutleeuw, omdat die stad Willems broer Lodewijk voedselvoorraden had verschaft - onbeschermd als de stad was - en liet een burgemeester onthoofden.

Troepensterkte:
Willem van Oranje: 21.000 infanterie en 9.000 cavalerie; verliezen: 3.000 man.
Hertog van Alva: 16.000 infanterie en 5.500 cavalerie; verliezen: 20 manschappen.

In het vorige nummer schreven we dat Hoegaarden niet rechtstreeks betrokken was in de oorlogen van Filips II, want Hoegaarden was een enclave van Luik en derhalve deel uitmakend van het prinsbisdom Luik. Klopt, en het prinsbisdom hield zich neutraal in heet conflict tussen Filips II en de prins van Oranje (tachtigjarige oorlog, 1568-1648). Maar neutraliteit in die tijd betekende dat het prinsbisdom zich weliswaar buiten het krijgsgewoel hield en er terzelfdertijd geen graten in zag dat troepen van de strijdende partijen over het grondgebied trokken!
Grote vaste legers waren nog in opbouw en er werd overvloedig gebruik gemaakt van *'krijgsheren'* en huurlingen. Dat een vast leger zich zou onthouden van baldadigheden en plunderingen zou nogal lichtgelovig zijn , maar huurlingenbendes waren zo wie zo al te duchten.
Luik was in de zestiende eeuw ook al een fameus centrum van wapenproductie en leverde gezwind aan beide strijdende partijen zonder onderscheid.

Op de achtergrond Tienen. Onderaan links de Gete.

Besluit bij de slag aan de Gete:
Menselijk leed en materiele schade was enorm en het rechtstreekse gevolg was dat Hoegaarden met klem door Luik werd aangemaand om een dorpswacht op te richten, wat dan uiteindelijk in 1582 zal gebeuren. De lijst van die manschappen volgt in volgend nummer.

(wordt vervolgd)

Bijnamen 12[16]

Wasily Pedjko, Hubert-Charles Mannaerts,
Dr. Willem Loosen, de residenten van het woonzorgcentrum Hugardis, OKRA-Hoegaarden en Meldert.

Tanche Pret	Hortense was een Waalse en als de koffie klaar was riep zij haar man, Arthur Troost: Taneke, koffei prête	Nerm/Aalst
Telluër	Schoofs Arthur	
Theo Kwikkel	Mottie	
Tiën Kenijn		Dr Loosen Willem
Tien Konijn	Taverniers	H.Dotremontstr
Tien van Remy Kemp	Vader van Willy Beullekens	Meldert
Tis Duk	Jean Baptist was knecht bij den Duc (brouwer Dotremont op de Vroente)	Stoopkensstraat
Tis en Melenie	Vranckx	Hauthem
Tis Kapie of Tis Kaapië	Steenwinkels Jean Baptist (met Fine van Gilis)	Nerm/Aalst
Tis Melleng	Lebegge	Hauthem
Tiske Pettem	Willemaers	Egypte
Tiske Treemes	Moens Jan Baptiste	
Tiske van Kaajes	Taverniers	Hauthem
Tiss Meline		Dr Loosen Willem
Titte	Familie Willemaers	Klein Overlaar
Toetsch		
Tor Koupper	Billen-Tritsmans	Gasthuisstraat
Tout	Schoensetters	Nerm/Aalst
Toutpourrien	Bonte , was herbergier op de beek én gevangenisbewaarder	Vroente
Trais Petrol	Vanhulst	Dr Loosen Willem
Trees Jeutte	Trees Bollen	
Treis Jeutte	echtgenote van Nicolaes? winkelierster, verkocht ook roomijs	Putzeysstraat
Treis van Tauwke	Vandegoor	H.Dotremontstr
Tuur broek	Hombroeckx Arthur	Nerm/Aalst
Tuur de kreemer	Taverniers Arthur	
Tuur den Est	Hacour	Meldert
Tuur Frit	Arthur Marchal	Meldert
Tuur Poem	Stockmans of Finoulst – cafébaas in de Pomme d'Or	Vroente /Kloosterstr
Tuur Sedoy of Tuur Zedoj	Delapépinière A (misvorming van Isidoor)	Nerm/Aalst
Tuur Zjok	woonde eerst in de winkel op de beek waar later Alineke gevestigd was, dan verhuisde hij naar de kleine woning naast August en Rosa Van Nerum.	

[16] Bijnamen in Alpaidis: nummers 217 (4/2019), 218 (1/2020), 219 (2/2020), 220 (3/2020), 221 (4/2020) 222 (1/2021), 223 (2/2021), 224 (3/2021), 225 (4/2021), 226 (1/2022), 227 (2/2022), 228 (3/2022), 229 (4/2022);
Wij gebruiken voor Outgaarden de oude straatnamen.

Van de smet	Filleke Lebegge	
van Pakke van Bettels	Familie Smets - familie van Lie van Kreus	Hoksem_Yvonne
Van 't Wiezenaas	Finoulst	
Vee Sol	Fillé Octavie	
Vie Kassai		Dr Loosen Willem
Vie Poef		Dr Loosen Willem
Vie Prot		
vienes van Poltekes	Boesmans Lievin	
Vikke van Jans	Vanosmael D.	
Vin Mencka	Serin (komt van Lievin en Meneka van Monica. Hij was een wonderwreter: glas-papier enz….)	Gasthuisstraat
Vin Meneca	Serin (idem als vorige)	Gasthuisstraat
Vin Schoen	Roelants	H.Dotremontstr
Vin Van Ménica	Vin = Sylvain - Serin : biersteker (zie hoger)	
Vit van Fons	Vanosmael (Vit komt van David)	Nerm/Aalst
Vital Roeks	Schoofs A	
Vloei	Hensmans	Stoopkensstraat
Vos Jef		Nerm
Waar Megeel	Wuyts EdWard	
Waar Ommeleers	Celis	Nerm/Aalst
Waar Pies	Fillé	Hauthem
Wanj	Lambrechts	Stoopkensstraat
Wannes Belch of Spin	Michel	Nerm/Aalst
Wierickx	café tegenover museum Nieuwhuys	
Witte Germaine		Nerm
Witte Jeanne van Moens	Jeanne Meunier	Meldert
Witte Loe		Hauthem
Witte Marcel	Kolenhandelaar Finoulst	Ernest Ourystraat
Witte Pit	Toletti – komt van Pittepay	Vroente /Kloosterstr
Zander Dauw	Desmet Alexander	
Zander de Garde	Ausloos	Egypte
Zang van Na Peremans	Hermans Alexander	
Zotte Bertus	Drossart Hubert	Kwadestraat

Graag verbeteringen en aanvullingen.

Gelegenheidslied door Clémence Van Nerum gezongen, op zondag 13 november 1864 te Babelom, voor het huwelijk van Eugène Hendrickx met Marie Van Hamme, op het feestmaal bij hun thuiskomst van de huwelijksreis.

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Dokter J.B. Van Nerum (Hoeg. 1808-1887)

Portret van Clemence en Zenobie (geschilderd 1853 door portretschilder François Wens uit Neervelp

Huis van dokter Van Nerum op de Vroente, gebouwd in 1841/1842. (foto 2012)

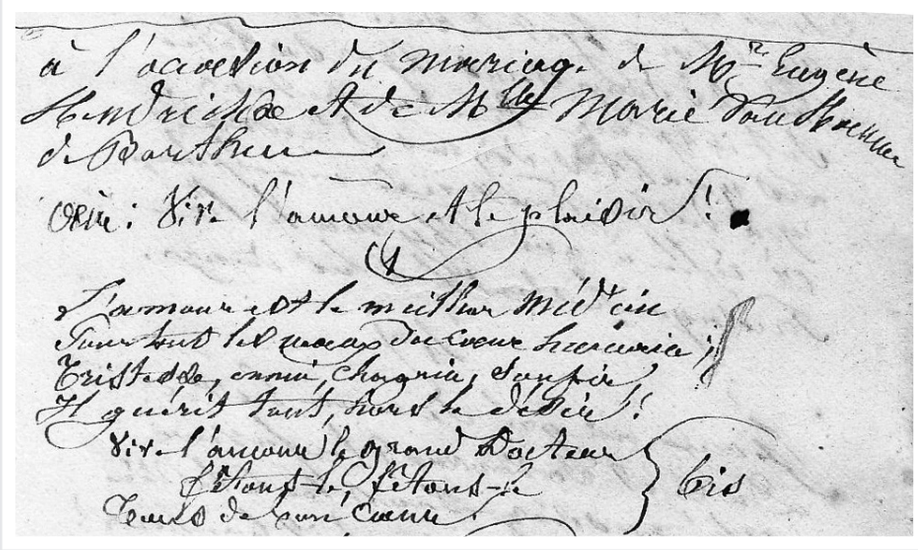

À l'occasion du mariage de Mr Eugène Hendrickx et de Mlle Marie van Hamme de Barthem (sic)

Aire: Vive l'amour et le plaisir!

1
L'amour est le meilleur méd'cin
Pour tous les maux de cœur humain ;
Tristesse, ennui, chagrin, soupir,
Il guérit tous, hors le désir!
Vive l'amour le grand Docteur
Fêtons-le, fêtons-le | bis
Tous de bon cœur.

2
Eugène devenu rêveur
Cherchait en vain le vrai bonheur!
L'amour alors lui dit tous bas :
Vers Berthem dirige tes pas.
Vive l'amour &.

3
Marie de même en ce moment
Coulait ses jours en soupirant :
Eugène viens ; soudain Marie
Reprend une nouvelle vie.
Vive l'amour &.

4
Leurs vœux sont maintenant comblés,
Berthem et Maillard enchainées!
L'hymen leur portera bonheur
Et six bambins selon leur cœur!
Vive ce couple enchanté
Buvons-tous, buvons-tous | bis
A sa santé.

Op de wijze van: Vive ….

Geen beter medicijn voor
alle hartepijn dan de liefde;
treurnis, verveling, verdriet, liefdesklacht,
liefde heelt alles behalve de begeerte!
Lang leve Dokter liefde
laten wij hem allen
van ganser harte onthalen.

Eugène zocht en droomde tevergeefs
van het echte geluk!
Maar dan fluisterde de liefde hem toe:
je moet in Bertem zijn

Ook voor Marie kropen de dagen
maar moeizaam voorbij:
waar blijf je Eugène? en
plots zag Marie het licht en herleefde.

Hun wensen gaan nu in vervulling,
Bertem en Meldert verenigd!
Het huwelijk voltooit hun geluk
met -als ze het wensen- wel zes kindjes!
Lang leve het enthousiaste koppel
Klinken wij op hen
Op hun gezondheid prosit!

Dokter J.B. Van Nerum (Hoeg. 1808-Jauche 1887) was dokter in Hoegaarden vanaf 1833 tot 1882. Daarna ging hij wonen bij zijn dochter Clémence die getrouwd was met Henri Quinot, apotheker in Jauche.

Clémence Van Nerum (Hoeg. 1843) is op pensionaat geweest bij de zusters van Mariadal. Ze had een mooie stem en trad na 1860 regelmatig op bij het jaarlijkse feest van de harmonie. Eén van de drie stichters in 1860 van de muziekmaatschappij *'Les Mélomanes de la Grande Ghète'* was trouwens haar vader, die het lied had geschreven om te zingen bij de overhandiging van de vlag aan de harmonie.
Ook op trouwfeesten trad Clémence regelmatig op met een gelegenheidscompositie, zo ook ter gelegenheid van het huwelijk van Eugène Hendrickx in 1864. Het hierboven aangehaalde lied zong ze niet op het trouwfeest, maar wel ter gelegenheid van het diner dat gegeven werd bij terugkeer van de huwelijksreis op 13 november 1864 in Babelom.

De familie Hendrickx van Meldert waren kozijns van de Van Nerums. In zijn *'Mémoires personnels'* schrijft dokter Van Nerum elk jaar tussen 1853 en 1865 over de grote kermis te Hoegaarden, de septemberkermis. Daarbij somt hij elk van die jaren de gasten op die werden uitgenodigd om bij hem op de Vroente aan te zitten aan het kermismaal. Al die vermelde jaren was de familie Hendrickx van Meldert van de partij.
Vanaf 1866 schrijft hij niet meer over de kermis, mogelijks omdat op 25 augustus 1866, twee weken voor de kermis, zijn jongste kind en tweede dochter Zénobie overleed op de leeftijd van 22 jaar.

Twee voorbeelden van de gehechtheid aan de familie Hendrickx van Babelom:

- La fête d'Hougaerde est assez brillante. Le lundi a lieu l'inauguration de la nouvelle salle de musique qui fait l'admiration de tout le monde. … Nous eûmes beaucoup de convives: Joséphine et ... Mottoule de St André, Mathilde Departz de Jandrin, Eugène Malevé de Maret, Felix Lamens de Jauche, Mr Van Mechelen de Malines, les Grootjans, Tassin et Vanherberghen d'Hoxem, **les Hendrickx et Gregoire de Babelom,** David Mommens de l'Ecluse, Louis Dewilde et sa dame de Tirlemont.[17]

De septemberkermis was een mooi feest. De maandag is de nieuwe muziekzaal, door iedereen bewonderd, ingehuldigd. … Wij hadden veel genodigden: Joséphine en dokter Mottoule van (Mont) St. André, Mathilde Departz van Jandrain, Eugène Malevé de Maret, Felix Lamens van Jauche, Mr. Van Mechelen van Mechelen, de familie Grootjans, Tassin en Vanherberghen van Hoksem, de families ***Hendrickx en Gregoire[18] van Babelom,*** *David Mommens van L'Ecluse, Louis Dewilde en zijn echtgenote van Tienen.*

- Nous avions 6.000 fr. disponibles; nous préférons les placer en fonds Belges. A cet effet j'écris au Sr Nijs de l'Ecluse, rue Neuve 32 à Bruxelles et au **cousin Philippe Hendrickx**, rue
des éperonniers 19; mon épouse s'y rend le 17 9bre, …[19]

Wij willen 6.000 frank beleggen in Belgische obligaties. Daarvoor schreef ik naar Sieur Nijs van L'Ecluse, Nieuwstraat 32 te Brussel en naar ***kozijn Philippe Hendrickx,*** *Spoormakersstraat 19; mijn echtgenote ging naar Brussel de 17e november, …*

[17] J.B. Van Nerum, *Mémoires personnels',* p. 109, jaar 1865.
[18] Zie artikel over de familie Loriers.
[19] J.B. Van Nerum, p. 74, jaar 1860.

De familie Hendrickx te Babelom:

Hendrickx Carolus/Charles (Willebringen 07.11.1790-Meldert 27.12.1865), landbouwer,
Zoon van Guilielmus Hendrickx en Theresia Nijs (+ Willebringen 01.03.1815)
x Antoinette Dewever (Meldert 8 ventose an 11/27.02.1803-Willebringen),
dochter van Carolus Josephus Dewever en Maria Theresia Vandermolen, landbouwers[20]
Zij hadden vijf kinderen, allemaal zonen:

-Hendrickx Charles Joseph (Meldert 10.12.1828), landbouwer wonend in Willebringen.
-Hendrickx Pierre Eugène (Meldert 21.01.1832), vertrok naar Brussel op 5 januari 1865, x Bertem Marie van Hamme.[21]
-Hendricks Philippe Jacques Léopold (Meldert 14.07.1834), januari 1853 naar Brussel.[22]
-Hendrickx Charles Gustave (Meldert 12.10.1837-19.03.1871), ongehuwd, landbouwer.
-Hendrickx Eugène Leon (Meldert 25.01.1840-25.01.1910), burgemeester van Meldert vanaf 1891, was landbouwer in Willebringen tot aan het overlijden van zijn broer Charles Gustave en kwam daarna op de Carolushoeve, terwijl de oudste broer op het bedrijf in Willebringen bleef; x Hortense Peten (Kumtich 18.02.1845-Meldert 1913), d. Hubert Peten en Alexandrina Nijs.

De hoeve van het College van Atrecht, nu Carolushoeve genoemd.

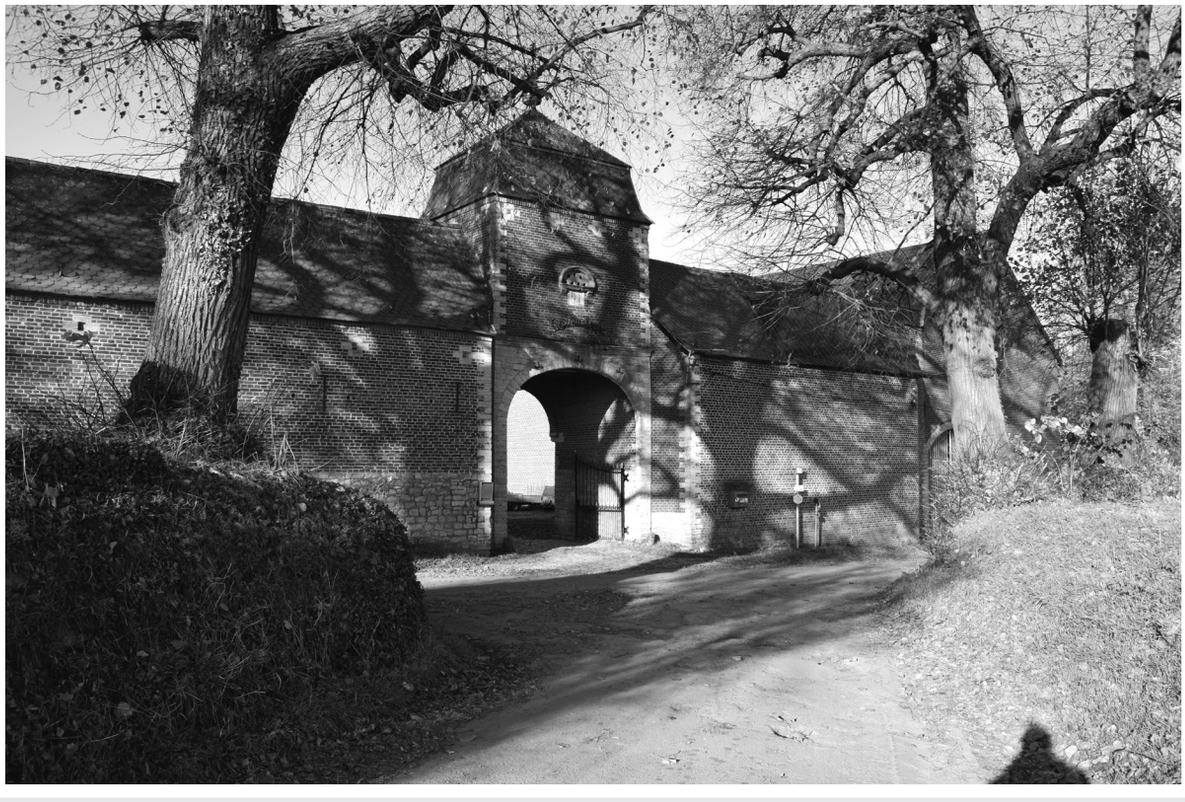

[20] Zij woonden in Meldert bij de geboorte van hun dochter, maar toen ze huwde baatten ze een landbouwbedrijf uit in Opprebais.
[21] Voor dit koppel werd bovenstaand lied geschreven en gezongen
[22] Zie vorige pagina waar dokter van Nerum zich richt tot cousin Philippe -die inmiddels gevestigd was in Brussel- in verband met de plaatsing van zijn geld.

(De Standaard 14.09.1994)

Een prachtig voorbeeld van een vierkantshoeve met een centraal ingesloten erf. In 1614 ***'t hof te Hoochberghe'*** genoemd is de hoeve gelegen op de hoogte van de rand van de Molenbeekvallei. De oorsprong zou mogelijk kunnen teruggaan op een Merovingische woonkern. In de 15de eeuw bezat de familie Pinnock er een belangrijke heerlijkheid. In 1505 verkocht Philippe Pinnock zijn goed aan Jan Van den Poele, afgevaardigde van Nicolas Ruster, voorheen provoost van het Sint-Pieterskapittel te Leuven, nadien bisschop van Atrecht. Het ***'College van Atrecht'*** (1508) in Leuven door Ruster opgericht ten behoeve van de arme studenten in de theologie en het canoniek recht, kwam aldus in het bezit van deze hoeve.
De meeste gebouwen dateren uit het midden van de 18de eeuw. De poort met duiventil geeft uit op de met witte kalkzandsteen geplaveide binnenkoer. Het woonhuis staat recht tegenover de poort. De stallen vormen de linkervleugel; rechts staat de grote langschuur, die in 1875 werd opgetrokken (om de grote graanoogsten op te bergen). De charme van de site wordt in grote mate bepaald door vier oude lindebomen die het poortgebouw overschaduwen.
In 1860 was de hoeve en de omgeving eigendom van advocaat Petrus Jacobus Gilbert uit Leuven. In 1891 werd de hoeve uitgebaat door Eugeen-Léon Hendrickx., die in datzelfde jaar burgemeester van Meldert werd.
Tor op vandaag wordt de hoeve nog steeds geëxploiteerd door de familie Hendrickx.[23]
Vermoedelijk is de naam **'Carolushoeve'**[24] verbonden aan de familie Hendrickx.

[23] Rik Branson, *Meldert, Geschiedenis van een Haspengouws dorp,* Acco Leuven, 2022, p. 295.
[24] Paul Kempeneers geeft het jaar 2000 voor de vermelding van *'Carolus hoeve',* maar de naam was reeds langer gegeven.

Witbier van Hoegaarden drinken is zeer aangenaam, maar het kon ook anders uitdraaien in 1628.

(M.Dodion, met dank aan J. Janssens, Mortsel)

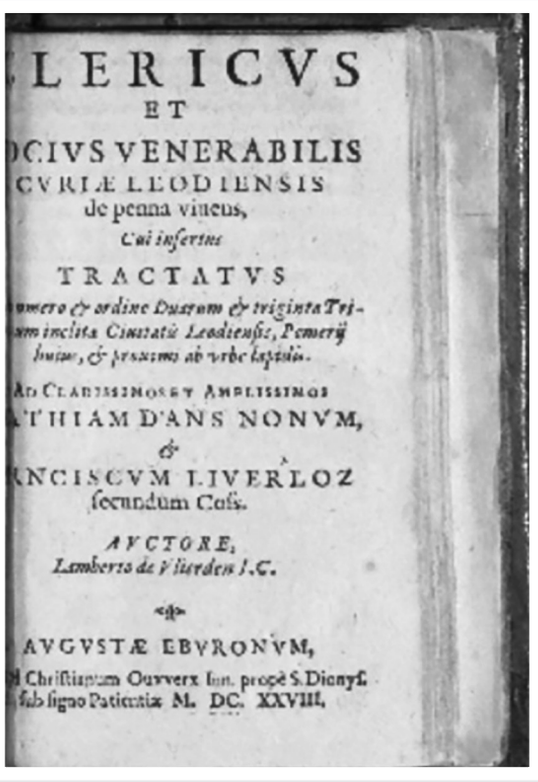
LERICVS
ET
CIVS VENERABILIS
CVRIÆ LEODIENSIS
de penna viuens,
Cui insertus
TRACTATVS
umero & ordine Duarum & triginta Tri-
um inclita Ciuitatis Leodiensis, Pomerij
huius, & proximo ab vrbe lapidis.
AD CLARISSIMOS ET AMPLISSIMOS
THIAM D'ANS NONVM,
&
NCISCVM LIVERLOZ
secundum Cos.
AVCTORE,
Lamberto de Vlierden I.C.
AVGVSTÆ EBVRONVM,
Christianum Ouverx Iun. prope S. Dionys.
sub signo Patientiæ M. DC. XXVIII.

Het Hoegaards bier is niet van gisteren. Liefhebbers van een 'witte Hoegaarden' kunnen er prat op gaan op een Latijnse humanistische uitspraak van het jaar … 1628. In die tijd maakte Hoegaarden deel uit van het prinsbisdom Luik, en het moet dus niet verwonderen dat een Luikse humanist als Lambertus de Vlierden (1564-1640) het Hoegaards bier bespreekt in zijn *'Tractatus'* over de 'drieëndertig ambachten van dat prinsbisdom.'
De verhandeling is in het Latijn gesteld, maar met Franse titels voor de hoofdstukjes. Een daarvan gaat over *'Le bon mestier (métier) des Brasseurs'.* En daarin komt dan een tekst voor die de moeite waard is om geciteerd te worden: *'(cervisia) hasbanis hougardica nostris est suavissima, familiarissima, qua non minus poti titubant, saliunt, insaniunt quam si mera vina bibissent.'*
Vertaald luidt dat: **'het Hoegaards (bier) bij onze Haspengouwers is bijzonder zacht en bijzonder aangenaam, zodat wie tamelijk veel ervan gedronken hebben, waggelen, springen, uitzinnig zijn, alsof ze ongemengde wijn zouden gedronken hebben.'**[25]

Maar dan komt een merkwaardig vervolg. Waarom is dat bier zo goed?
De Vlierden poogt een antwoord te geven: *'Arsenico hoc imputant …, aan het arsenicum schrijft men dat toe, waarvan men zegt dat ze enkele onsen bij de eerste kook in de ketel werpen; hoewel er ook zijn die dat aan het callistricum (sterrenroos?) toeschrijven.'*
Nu kan men zich afvragen of echt het gif arsenicum bedoeld is. Ook kan overwogen worden dat arsenicum naar het schijnt het ijzer in het water bindt en zo onschadelijk wordt. Arsenicum was in die tijd ook een kleurmiddel voor geel en is misschien in een kleine hoeveelheid niet schadelijk.
Maar om de zaak nog spannender te maken schrijft de Vlierden: (we citeren in het latijn omdat de tekst vraagtekens oproept) *'Sit penes coctores ipsos fides et periculum, quale nuper regione transmosana bibones aliquot ad aequalis haustus invitati letheis heu suo sensere malo poculis.'*
Wat vertaald zou kunnen zijn: **'Aan de kant van de brouwers zij er vertrouwen (= men schenke deze brouwers vertrouwen) en het weze een test-case wat onlangs, in het land van Overmaas, enkele drinkers, die verlokt werden tot dergelijke teugen, tot hun onheil door de vergetelheid brengende bekers ondervonden.'**
Het woordje *'nuper'* (onlangs) en de plaatsaanduiding wijzen op een echt gebeurd incident. Maar wat is dat geweest? Dat zal allicht voor altijd een raadsel blijven.[26]

---

[25] De Romeinen dronken altijd versneden wijn, hun wijn gemengd met water.
[26] RALln, Rijksarchief Louvain-la-Neuve, nr.A 12010; ***Clericus et socius venerabilis curiae Leodiensis de perna vivens, cui insertus Tractatus De numero [et] ordine Duarum[et] triginta Tribuum inclitae Civitatis Leodiensis, Pomerii huius, [et] proximi ab urbe lapidis. Ad clarissimos et amplissimos Mathiam D'Ans nonum, [et] Francisum Liverloz secundum coss. Auctore Lamberto de Vlierden I.C.***

Belastingen? Een kleine greep: het Schouwgeld en het Hoofdgeld (18de e)[27]

En een mooie bijdrage voor de plaatselijke geschiedenis

Dr. Paul Van Duynhoven

Na de publicatie van een inleiding op de telling van het aantal haarden, met andere woorden om het schouwgeld te bepalen (1748) en de volkstelling van 1763 om het hoofdgeld vast te stellen, hebben wij ook de eerste 140 nummers van de 488 families gepubliceerd. Dit alles in Alpaidis nr. 228.
Gezien het hoofdgeld een directe personele belasting was, geheven volgens een stelsel van verschillende categorieën van belastingplichtigen kan het niet verwonderen dat deze telling qua opgave van beroep/status/functie/activiteit niet erg betrouwbaar is. Er moest immers maar één beroep/activiteit … opgegeven worden waardoor wie kon en/of wie slim was die opgaf waarbij de bijdrage aan de staatskas de kleinste was. Wij vonden het derhalve meer aangewezen om -inplaats van de 350 resterende nummers van families af te drukken- een opsomming te geven volgens de uitgeoefende activiteit.
In dit nummer geven we de uitoefenaars van een ambacht/activiteit waarbij we geredelijk kunnen aannemen dat het de dagelijkse (enige?) broodwinning was.

De lijst van activiteiten/ambachten/functies … opgegeven in de telling voor het hoofdgeld.

Werkman 262	bedelaar/arm = 22	meier = 1
Werkvrouw 47	handelaar/koopman = 4	schepen = 4
Knecht 40	schoolmeester = 1	procurator = 2
Meid 57	wever = 14	notaris = 1
Kostganger 3	kapper = 1	chirurgijn = 3
Rentenier 0	domestica/huisgenote = 2	duivelbezweerster = 1
Kleermaker 8	intendant = 1	priester = 4
molenaar/molenaarster = 3		
Schoenmaker 5	pachter = 32	brouwers = 33
Slager = 8	herbergier = 24	
Bakker = 3	timmerman/schr/meub = 8	
Smid = 5	klooster = 13 (+ 1 kostganger)	

Aantallen volgens beroep/ambacht/functie genoteerd in de telling.
Gezien de opvatting van de telling zijn verschillende cijfers niet in overeenstemming met de dagelijkse gang van zaken in de parochie Hoegaarden.

Timmerman/schrijnwerker/meubelmaker = 8

10.[28] Joannes Stockmans [Stocmans], Maria Anna [Van Ex] [x 03.02.1751] zijn vrouw.
92. Josephus Rouvrax , Maria Anna zijn vrouw.
108. Gertrudis, weduwe van Nicolaus Taelmans , zonen Henricus en Petrus.
295. Henricus van Langendoenck met zijn vrouw , zoon en dienstmeid,
305. Joannes Fallon met zijn vrouw en broer van de vrouw,.
306. Josephus van der Voeten met zijn vrouw,
382. Joannes Cartoes met zijn vrouw,
434. Petrus Wilmaer [Wilmaert] met zijn vrouw,

Kleermaker = 8

18. Henricus Roelans, Anna Margareta [De Vroije/Devroye] [x 30.01.1742] zijn vrouw. Maria van Ham werkvrouw.
45. Henricus Gilis, Catharina zijn huisvrouw en zoon Henricus
140. Martinus Rotti, Elisabeth zijn vrouw.
170. Egidius Urbaen [Orbaen], Lucia [van Hove] zijn vrouw.
177. Philippus Jacobus Cipers, werkman; Catharina zijn vrouw; zonen Franciscus, Antonius en Matheus; dochters Catharina en Barbara.
In hetzelfde huis woonde kleermaker Bartholomeus Homble en Anna Maria zijn vrouw.

[27] Binnen het archief van de Staten van Luik en Loon zijn er geen oudere volledige bevolkingslijsten wat Hoegaarden betreft. Wat eventueel nog te vinden is (maar niet online) rond 1750 zijn lijsten van het zogenaamde koningsgeld. Indien de Fransen in 1747 of 1748 veel oorlogsopeisingen gedaan hadden te Hoegaarden in het neutrale prinsbisdom, dan werden lijsten opgestuurd per dorp of stad naar Luik die het doorstuurde naar de Franse koning. De Fransen betaalden Luik in verschillende schijven en Luik stortte het bedrag terug naar de getroffen dorpen en steden.

240. Joannes Geeraer; Catharina zijn vrouw.
300. Joannes Marou met zijn vrouw.
411. Henricus Gierckens met zijn vrouw en 1 kind.

Schoenmaker = 5
169. Georgius Urbaen [Orbaen]; Anna Catharina zijn vrouw.
222. Barnardus Dequen; Maria Josepha zijn vrouw.
223. Henricus Homble, Tresia zijn vrouw.
249. Henricus vander Straeten; Petronilla zijn vrouw; zoon Christianus.
In hetzelfde huis woonde Andreas Ambroes, werkman.
449. Nicolaus Lebeggen [Lebegge] met zijn vrouw. Hauthem.

Chirurgijn = 3
198. Beatrix [Geerts] de weduwe [Joannes] Broenckaers, chirurgijn.
In hetzelfde huis wonen Henricus Joannes de Kinder , werkman; Maria zijn vrouw.
232. Petrus Dequen, chirurgijn; Joanna zijn vrouw.
235. Octavius Desant, chirurgijn.
In hetzelfde huis zijn zoon Rumoldus, herbergier; Catharina zijn vrouw.

Duivelbezweerster
352. Bernardus Claviers met zijn vrouw, duivelbezweerster (exorsista).

Schoolmeester = 1
243. Renerius Sweerts, schoolmeester (ludimagister); Anna zijn vrouw

Smid = 5
3. Henricus Saelmaeckers , smid , Anna Gertrudis [Vigneron/ De Vingeron/Vingeroedts/Vijeron][29] zijn huisvrouw. Josephus Dejardin knecht .(x niet Hoeg.)[30]
138. Christina [Bonian] de weduwe Samuel Sterckendries, smid; zonen Samuel, Henricus, dochters Elisabeth en Joanna; Arnoldus NN., knecht. (x niet)
291. Henricus Willems met zijn vrouw [Tritsmans Helena] [x 23.01.1757], smid.
371. Jacobus Rowel [Ruel?] met zijn vrouw, smid. NERM (x niet)
478. Joannes Demolen met zijn vrouw, smid. HAUTHEM(x niet)

Wever = 14
60. Jacobus Jansens, wever, Agnes zijn huisvrouw , dochter
86. Christianus Beeren, wever, Maria Anna zijn vrouw.
96. Henricus Rots, wever, Maria zijn vrouw, dochter Lucia.
143. Joannes Peeters, wever; Maria zijn vrouw
144. Georgius Peeters, wever, Antonia zijn vrouw; dochter Francisca; Maria Corbau meid.
248. Joannes Rots , wever; Catharina zijn vrouw; zoon Joannes.
In hetzelfde huis Adriaenus Debroeck, werkman; Catharina zijn vrouw.
331. Joannes Peeters met zijn vrouw, wever.
345. Geerardus Rems met zijn vrouw en 3 kinderen, wever.
354. Joannes Baptista van Ham met zijn vrouw en 1 kind, wever.
379. Petrus Castelijn met zijn vrouw, wever. Nerm
381. Henricus met zijn vrouw, wever. Nerm
384. Henricus Smets met zijn vrouw, wever. Nerm
431. Henricus Sielis met zijn vrouw, 2 kinderen, wever. Hoksem
471. Leonardus Castelijn met zijn vrouw en Elisabeth Libeck, wever. Hauthem

---

[28] Volgnummer in het document (1 tot 488)
[29] Kinderen geboren Hoeg.: Maria Joanna (23.10.1747; Dieudonné (14.11.1748); Isabelle (04.10.1751); Dieudonné (07.11.1753); Anna Gertrudis (20.02.1760)
[30] x niet = niet gehuwd in de parochie Hoegaarden of groot Overlaar; bij een aantal huisgezinnen hebben we ook de familienaam van de echtgenote en trouwdatum bijgevoegd in zoverre ze huwden in Hoegaarden of Groot Overlaar. Deze lijst is nog onvolledig.

Retouradres
Billen Raymond
Kalverstraat 24
3320 HOEGAARDEN

Driemaandelijks tijdschrift P802006
Afgiftekantoor 9550 HERZELE
maart, april, mei 2023

bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

HET LIDGELD BEDRAAGT 20 EURO/JAARGANG

Wie minimum 50 euro stort wordt steunend lid, met vermelding in ons tijdschrift

Ons rekeningnummer: **BE23 3630 8110 6891** **BIC begunstigde: BBRUBEBB**

BEZOEK ONS OOK OP FACEBOOK

WEBSITE: www.hoegaardserfgoed.be

Inhoud Alpaidis 59ste jaargang (2023) - nr. 230 - 1/2023

- Editoriaal: **Welkom in de Open Archiefkamer 2 april: zaal Grand Cru van 14 tot 18 uur.**
- Wie *'Hougardia'* uitspreekt of naar de *'Grote Brouwerijen van Hoegaarden'* refereert komt terecht bij de familietak Loriers die Outgaarden en Meldert verbindt met Hoegaarden.
- De Franstalige straatnaamborden van Outgaarden in de hal van het gemeentehuis.
- De dorpswacht van Hoegaarden (16de eeuw).
- Bijnamen.
- Gelegenheidslied door Clémence Van Nerum gezongen, op zondag 13 november 1864 te Babelom, voor het huwelijk van Eugène Hendrickx met Marie Van Hamme, op het feestmaal bij hun thuiskomst van de huwelijksreis.
- Witbier van Hoegaarden drinken is zeer aangenaam, maar het kon ook anders uitdraaien in 1628.
- Belastingen? Een kleine greep: het Schouwgeld en het Hoofdgeld (18de e), En een mooie bijdrage voor de plaatselijke geschiedenis.

Met dank aan onze steunende leden:

Ereleden (100 euro)

Mr en Mevr Branson-Collin
Mr en Mevr Creten-Pirar

Steunende leden (50 euro)

Van Parijs-Goris Elisabeth
Janssens (OPS Moja°) Monica
Kinnaer Nestor
Klooster Mariadal Zusters vereniging H. Hart
Laloup-Vandersmissen Ivan
Landsheere-Lefevre Marleen
Marchal Nicole
Michel Chris (Het Paradijs°)
Sevenants-Dumoulin Daniel
Stienlet Georges
Taverniers J.-Pierre
Van der Bruggen Bart
Vandervelpen-Horion
Vanhulst-Herbots Arthur
Wauters Alfred

Inlichtingen: Diane Nitelet, nitelet.di@telenet.be 0496 20 39 97
Raymond Billen, raymondbillen52@gmail.com 016 76 71 86
Maurice Dodion, dodionm@hotmail.com

Bestuursleden Hoegaardse Heemkring: Hoegaards Erfgoed vzw
Georges Stienlet (voorzitter), Rik Cipers (ondervoorzitter)
Diane Nitelet, Wasily Pedjko, Irène Bouthé, Maurice Dodion, Noël Verlaers,
Raymond Billen, Chris Michel en Ann Raymaekers